

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ННІ управління та захисту населення

(назва факультету/підрозділу)

кафедра соціальних і гуманітарних дисциплін

(назва кафедри)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Філософська антропологія»

третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

за освітньо-науковою програмою «Екстремальна та кризова психологія»
підготовки доктора філософії

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 053 «Психологія»

Рекомендовано кафедрою
Соціальних і гуманітарних дисциплін
на 2025 навчальний рік.

Протокол № від 2025 року

Силабус розроблений відповідно до робочої програми обов'язкового загального освітнього компонента «Філософська антропологія»

2025 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Досягнення програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Філософська антропологія» забезпечує достатній рівень спроможності здобувача наукового ступеня *PhD* до роботи з методологічним і теоретичним ресурсом кваліфікаційної роботи. Базовий статус дисципліни реалізується корпусом ідей, аналітичних інструментів і положень, які несуть інтеграцію загальнотеоретичного досвіду в цілісність дисертаційного дослідження.

Знання основ філософських антропологій, навички теоретичної думки й дискусії необхідні у вимірах науково-дослідних робіт, критичному мисленні, порядкуванні інформаційною складовою дослідження. В такий спосіб вивчення даної дисципліни сприяє академічній доброчесності і фаховій зрілості здобувача *PhD* згідно з критеріями глобальної наукової спільноти.

Окреслення методологічних і світоглядних орієнтирів філософської антропології як метаантропології допомагає осмислити з цих позицій конкретні проблеми сучасної людини. Розуміння та усвідомлення проблеми розвитку і самореалізації людини дозволяє поглибити методологічні можливості сучасної філософської антропології.

Вивченню дисципліни «Філософська антропологія» передують освоєння здобувачами низки гуманітарних навчальних дисциплін: «Філософія», «Історія та культура України», «Політологія», «Філософія і методологія науки». Навчальна дисципліна «Філософська антропологія» надає теоретичні інструменти та логічну передумову для вивчення професійних дисциплін у період підготовки на освітньому рівні *PhD*.

Опанування навчального компоненту «Філософська антропологія» для денної форми займає 1 семестр, складається з 3 кредитів ЄКТС (90 годин) та здійснюється у 6 семестрі.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Юрченко Любов Іванівна, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін ННІ управління та захисту населення, доктор філософських наук
Контактна інформація	Телефон – (097) 711-91-04
E-mail	vl7733153@gmail.com
Наукові інтереси	- соціальна безпека; - соціальна відповідальність людини, суспільства; - психологічні реабілітаційні практики.
Професійні здібності	Професійні знання і досвід теоретичної та прикладної наукової роботи а також філософсько-теоретичної діяльності; - значний досвід проведення навчальних занять у вищій школі із застосуванням творчих форм роботи
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Проведення наукових досліджень та підготовка і публікація за їхніми результатами тез доповідей на наукових конференціях, статей в наукових журналах;

	монографій і підручників, отримання патентів. Профіль Researcher GKL-78632022 Scopus ID57201700550 Профіль ORCID: https://orcid.org/0000-0003-4957-338X
--	--

Час та місце проведення занять з дисципліни

Заняття з навчальної дисципліни «Філософська антропологія» проводяться відповідно до розкладу занять. Електронний формат розкладу (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом періоду її вивчення щочетверга з 15.00 до 16.00. За потреби час додаткової консультації погоджується із викладачем.

Мета навчальної дисципліни: «Філософська антропологія»:
 формування філософського вчення про людину в сучасних комунікаціях; вивчення особливостей людини в сучасних умовах, її природи, соціо-психічних характеристик внутрішнього світу; розуміння самомотивації, самотерапії, гідності, самооцінки, цінностей, толерантності, сумісності, гендеру в особистісних відносинах; розвиток науково-теоретичної культури здобувачів *PhD* засобами дискурсивної логіки та гностичних процедур філософії, знань і здатності до інтеграції досвіду в науково-філософській та прикладній сферах.

Застосування програмних результатів навчання з даної дисципліни при вивченні низки дисциплін професійного циклу і в окремих формах дослідної діяльності при написанні та підготовці дисертації до захисту визначає її роль як логічного інструмента в освітньо-науковій програмі рівня *PhD*.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти	
	заочна	
Статус дисципліни (обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)	Обов'язкова загальна	
Рік підготовки	третій	
Семестр	6-й	
Обсяг дисципліни:		
- в кредитах ЄКТС	3	
- кількість модулів	1	
- загальна кількість годин	90	
Розподіл часу за навчальним планом:		
- лекції (годин)	12	
- практичні заняття (годин)	0	

- семінарські заняття (годин)	4	
- лабораторні заняття (годин)	0	
- курсовий проект (робота) (годин)	0	
- інші види занять (годин)	0	
- самостійна робота (годин)	74	
- індивідуальні завдання (науково-дослідне)(годин)	індивідуальні самостійні завдання за рахунок самостійної роботи(25)	
- підсумковий контроль (екзамен)	екзамен	

Передумови для вивчення дисципліни

Для успішного вивчення дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» необхідні є досягнуті програмні результати навчання з дисциплін «Філософія» першого (бакалаврського) та «Філософія і методологія науки» другого (магістерського) освітньо-професійних рівнів, що становлять її безпосередні передумови.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПР
Володіти особливостями філософської методології як форми концептуалізації наукового досвіду, закономірностей розвитку категорій і методів філософії, вміти формулювати аргументовану позицію в питаннях наукового світогляду, теоретично аналізувати наукові ідеї та факти, мати навички критичного аналізу теоретичного досвід	ПРН20
Оцінювати здобутки та визначати й аргументувати перспективи власної наукової роботи	ПРН12
Дотримуватись, з опорою на закон, етичні норми, авторське право, норми академічної доброчесності при проведенні наукових досліджень, презентації їх результатів та у науково-дослідній діяльності.	ПРН13

- формування у здобувачів наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні, спеціальні (предметні) та спеціальні (фахові))	ЗК
Здатність до освоєння і системного аналізу через матеріалістичне сприйняття і критичне осмислення нових	ЗК1

знань в предметній та міжпредметних галузях	
Здатність до здійснення філософського узагальнення наукових фактів, ідей, закономірностей на основі загальнонавчальних умінь	ЗК 6
Здатність дотримання професійної етики науково-дослідної та науково - педагогічної діяльності.	ЗК 09

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Антропология як фундаментальна філософська наука.

Методи дослідження. Основні проблеми.

Поняття філософської антропології. Антропоцентризм: людина як предмет філософської рефлексії. Антропоцентризм у церковному віровченні. Антропологізм – особливий тип філософування.

Філософська антропология про верховенство людини як суб'єкта і об'єкта пізнання. Людина як особливий рід суцього. Буття людини. Проблема самоідентифікації та людської ідентичності.

Формування системи цінностей.

Тема 2. Особливості філософської антропології на початку ХХ ст

Філософська антропология як наука про людину. Початківці філософської антропології: М. Шелер, А. Гелен, Х. Плеснер, Е. Кассіерер. Проблема людини в психоаналітичній антропології, концепція Фрейда А. Радикальне переосмислення несвідомого у К.Г. Юнга, Е. Фромма та К. Хорні. Екзистенціалізм Е. Мунте, Ж.-П.Сартра, М. Хайдеггера, К. Ясперса.

Структура природи людини, морально-духовна основа людини.

Тема 3. Сучасний проект філософської антропології: теорія буденного, граничного й мета граничного буття людини. Концепт антропо-трансценденції.

Межі метаантропологічного дискурсу, метакричне буття як екзистенціально-особистісний вимір людського буття. Можливе розв'язання колізій інших вимірів.

Філософська антропология, як мультіверсум (термін Х. Ортеги-іГассета).

Буденний, особистісний і філософський світогляд у контексті усвідомлення вектору розвитку людини.

Метаантропология як подолання патріархального і феміністичного проектів філософії людини: гендерна антропология та філософія статі

Тема 4. Філософські проблеми антропосоціогенезу. Сенс і цінність життя людини.

Проблема походження людини. Джерела теорії антропосоціогенезу. Гіпотези про природне походження людини.

Філософський аналіз проблеми сенсу життя. Питання про зміст і мету життя наднормативні засоби моральної регуляції. Демокрит і Епікур про вище благо. Біблія про сенс життя.

Тема 5. Людина у світі культури

Людина і культура. Структура культури. Форми культури у ХХ ст. Культура особистості. Моральні норми у практиці масового спілкування людей. Функції культури. Традиції і новації в культурі.

Культура і цивілізація.

Тема 6. Буття людини як філософська проблема

Ієрархічно вибудована система елементів людського способу буття. Проблематичність людського буття.

Природне – єдиний живий та рухливий корінь суцього. Індивідуалізована людська цілісність. Співвідношення природного і соціального як внутрішня проблема людського способу буття. Персональне як індивідуалізація трансцендентного.

Проблема свободи людини; смерті та безсмертя. Філософські ідеї Б.Спінози; визначення свободи як пізної необхідності.

Тема 7. Людська діяльність як проблема філософської антропології

Діяльність та екзистенціали людського буття. Основні види людської діяльності. Характеристики діяльності. Основні екзистенціали буття.

Структура людської діяльності та сутнісні сили людини.

Сутнісні сили людини за Л.Фейєрбахом: розум, воля та серце. Субстанції сутнісних сил за І.Кантом. Фіксація особливостей сучасного світогляду Х.Хайдегером.

Тема 8. Людина як проблема соціальної філософії

Особистість як об'єкт і суб'єкт суспільних відносин. Антропогенез і соціогенез - дві частини антропосоціогенезу. Діалектика біологічної і соціальної систем; становлення людини і суспільства. Індивідуальність людини.

Втручання в механізм спадковості людини з метою зміни її генетичної структури.

Специфіка існування людини у суспільстві і природі. Глобальні проблеми світу; прорив у майбутній світовий порядок. Новий Гуманізм А. Печчеї, Д. Медоуза, Дж. Форрестера.

Тема 9. Основні методологічні принципи метаантропології як філософії розвитку людини. Метаантропологічний закон.

Принцип метаантропологічної тріади. Принцип онто-волюнтаризму (принцип кореляції волі та екзистенціальних ландшафтів). Фундаментальні

екзистенціальні виміри людського буття. Принцип антропологічної відносності та абсолютності. Принцип антропо-трансценденції. Метаантропологічний або антропо-генетичний закон.

Евристичне значення філософської антропології як мета антропології для сучасного соціогуманітарного знання.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма здобуття освіти					
	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	семінарські заняття	лабораторні (інші види)	само-стійна робота	
3-й рік, 6-й семестр						
Тема 1. Антропологія як фундаментальна філософська наука. Методи дослідження. Основні проблеми.	10	1	0	0	9	
Тема 2. Особливості філософської антропології на початку ХХ ст.	10	1	0	0	9	
Тема 3. Сучасний проект філософської антропології: теорія буденного, граничного й мета граничного буття людини. Концепт антропо-трансценденції.	10	1	0	0	9	
Тема 4. Філософські проблеми антропосоціогенезу. Сенс і цінність життя людини.	10	1	0	0	9	
Тема 5. Людина у світі культури	10	1	0	0	9	

Тема 6. Буття людини як філософська проблема	10	1	0	0	9
Тема 7. Людська діяльність як проблема філософської антропології	8	1	0	0	7
Тема 8. Людина як проблема соціальної філософії	10	2	2	0	6

Тема 9. Основні методологічні принципи мета антропології як філософії розвитку людини. Метаантропологічний закон	12	2	2	0	8
Разом	90	12	4		74

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Специфіка існування людини у суспільстві і природі	2
2	Евристичне значення філософської антропології як антропології для сучасного соціогуманітарного знання. Презентація індивідуальних науково-пошукових робіт	2
	Разом	4

Теми практичних занять – не передбачено планом

Теми лабораторних занять – не передбачено планом

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальні науково-пошукові роботи здобувачів не є жорстко нормативною формою індивідуально-дослідних завдань. Індивідуальна робота з дисципліни «Філософська антропологія» є викладення аргументованої позиції здобувача у поставленому питанні з використанням спеціальної літератури з програмного переліку і за вільним вибором. На семінарських заняттях практикується захист робіт, а також дискусія за

пропонованими темами.

Орієнтовна тематика аналітичних науково-пошукових завдань для індивідуальної самостійної роботи здобувачів:

1. **Людина як філософська проблема**
2. Основні підходи до розуміння сутності людини в історії філософії.
3. Взаємозв'язок між природним і соціальним у людській природі.
4. Антропний принцип у сучасній філософії.
5. **Свобода і відповідальність людини**
6. Проблема свободи волі: детермінізм vs. індетермінізм.
7. Екзистенційний вибір у філософії Ж.-П. Сартра.
8. Концепція моральної відповідальності у XX–XXI століттях.
9. **Тіло і дух у структурі людської істоти**
10. Декартівський дуалізм: критика та альтернативи.
11. Феноменологічний підхід до людського тіла (Мерло-Понті, Гуссерль).
12. Трансгуманізм і майбутнє людської тілесності.
13. **Людина та її ідентичність**
14. Особистість у межах постмодерну: множинність ідентичностей.
15. Гендерна ідентичність: соціальний конструкт чи біологічна даність?
16. Колективна пам'ять та її вплив на ідентичність особистості.
17. **Людина у світі культури**
18. Символічний вимір людського існування (Е. Кассіпер).
19. Міф та ритуал у формуванні людської самосвідомості.
20. Постгуманізм: чи залишається людина центром культури?
21. **Людина перед обличчям смерті**
22. Сенс смерті у філософії екзистенціалізму.
23. Танатологія: ставлення людини до смерті в різних культурах.
24. Проблема безсмертя: наукові, релігійні та філософські підходи.

Форми та методи навчання і викладання

Вивчення навчальної дисципліни реалізується **в таких формах:** навчальні заняття за видами, виконання індивідуальних завдань, консультації, контрольні заходи, самостійна робота.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання під час вивчення навчальної дисципліни «Філософсько-методологічні основи наукових досліджень» є:

- доповіді на семінарських заняттях (презентаційні матеріали, тексти доповідей та виступів);
- виконання індивідуальних завдань;
- диференційований залік;
- екзамен (відповідно до питань білетів, відповіді на питання).

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою.

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного та підсумкового контролю, які застосовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Філософська антропологія»:

Поточний контроль засвоєння вивченого матеріалу здійснюється на кожному лекційному та семінарському занятті шляхом проведення усного опитування. Він призначений для перевірки якості засвоєння попередньо викладеного навчального матеріалу, стимулювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування – застосовується під час проведення усіх видів навчальних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти навчального матеріалу попереднього заняття;
- письмовий експрес-контроль – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за попереднє (декілька попередніх) занять.
- тестовий контроль за темами
- академічна дискусія;
- доповіді та презентації.

Підсумкова оцінка за вивчений модуль визначається як сума поточних оцінок (балів) за вивченим модулем. Оцінювання кожного модуля необхідно проводити таким чином, щоб звітність за результатами засвоєння модуля була як за обов'язкові види робіт так і за допоміжні завдання (активність та успішність здобувачів вищої освіти під час проведення семінарів, відпрацювання рефератів, доповідей, презентацій тощо).

Підсумкова семестрова оцінка визначається за результатами отриманих поточних оцінок, індивідуальної роботи та відповіді на екзамені.

З навчальної дисципліни «Філософська антропологія» підсумковою формою контролю є екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

– екзамен.

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал завиднавчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	6	5	30
	семінарські заняття	2	5	10
Разом за модуль 1				40
Індивідуальна науково-пошукова робота				30
II. Підсумковий контроль (екзамен)				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на лекційному та семінарському заняттях:

4 бали – здобувачвищої освіти вільно володіє усім навчальним матеріалом, орієнтуються в темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади, приймає участь в дискусії;

3 бали – здобувачвищої освіти добре орієнтується у специфіці вивченої теми, аналізує факти.

2 бали – здобувачвищої освіти орієнтується в окремих аспектах обговорюваної тематики;

1 бал – здобувачвищої освіти не знає відповіді на поставлені питання або поверхово розкрив лише окремі положення при цьому допустив суттєві помилки.

0 балів – здобувач не знає відповіді на поставлені питання .

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка повідомлення, культура мови, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Індивідуальна робота.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка виявляє вміння оперувати навчальним матеріалом в аналізі філософської й професійної тематики. Викладач оцінює рівень загально-навчальних умінь і мотивації навчання (професійно значимої тематики міркувань здобувача).

Критерії оцінювання індивідуальних завдань (оцінюється від 0 до 30 балів):

30–23 бали – тему розкрито в повному обсязі, всі положення обгрунтовані, є самостійні судження; з опрацюванням літератури;

22–18 балів – виконане в повному обсязі, але бракує самостійних міркувань і аргументації наведених прикладів;

17–13 балів – виконане частково, матеріал некритично запозичений з сайтів Інтернет;

12–7 балів – тему розкрито недостатньо та поверхнево, матеріал повторює положення лекції, приклади з лекції, розуміння недостатньо чітке;

6–0 балів – не виявляє знання навчального матеріалу/робота не виконана.

Викладачем оцінюється понятійний рівень, логічність, самостійність мислення, впевненість, вміння виділяти головне, вміння робити висновки, показувати перспективу розвитку ідеї або проблеми, унікальність, вміння представити матеріал

Підсумковий контроль

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені:

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені (оцінюється від 0 до 30 балів):

Білет екзамену з навчальної дисципліни містить три теоретичних питання. Відповідь оцінюється у наступний спосіб:

30–26 – здобувач вищої освіти вичерпно розкрив питання білету, виявив глибоке розуміння, надав аргументовані судження. Відповів на додаткове питання

25–20 – здобувач вищої освіти розкрив питання білету, але не виявив повної самостійності в аргументації положень своєї відповіді.

19–14 – здобувач вищої освіти у цілому впевнено доповів питання, але не всі положення аргументовані.

13–8 – здобувач вищої освіти у цілому розкрив питання, але утруднюється в інтерпретації ключових понять і не має своєї позиції.

7–1 – здобувач вищої освіти має фрагментарні знання та неспроможний до логічного послідовного викладу питання.

0 – здобувач вищої освіти неспроможний розкрити питання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамена:

1. Предмет і завдання філософської антропології
2. Місце філософської антропології в системі філософського знання.
3. Предмет філософської антропології, її основні завдання та проблематика.
4. Структура філософсько-антропологічного знання.
5. Специфіка філософсько-антропологічного дослідження.
6. Методологія філософської антропології.
7. Зв'язок філософської антропології з іншими науками.
8. Історія філософсько-антропологічної думки.
9. Людина як предмет філософського дослідження
10. Поняття людини та її сутності.
11. Проблема визначення людини у філософії.
12. Антропологічні константи та історична мінливість людини.
13. Людина як біосоціальна істота.
14. Духовність як сутнісна характеристика людини.
15. Свідомість та самосвідомість людини.
16. Проблема ідентичності людини.
17. Свобода та відповідальність людини.
18. Ціннісно-смилова сфера буття людини.
19. Життя і смерть як філософська проблема.
20. Час і простір людського буття.
21. Людина у світі культури.
22. Людина в сучасному світі: тенденції та перспективи.
23. Основні напрями та школи філософської антропології
24. Давньогрецька антропологія (Сократ, Платон, Аристотель).
25. Християнська антропологія (Августин, Фома Аквінський).
26. Антропологія Відродження та Нового часу (Монтень, Декарт, Паскаль).
27. Німецька класична філософія (Кант, Гегель, Фейєрбах).
28. Філософія життя (Ніцше, Дільтей, Бергсон).
29. Екзистенціалізм (К'єркегор, Ясперс, Сартр, Камю).
30. Персоналізм (Муньє, Бердяєв, Бубер).
31. Релігійна філософія (Соловйов, Флоренський, Булгаков).
32. Марксистська антропологія.
33. Психоаналітичний напрям (Фрейд, Юнг, Адлер).
34. Феноменологічна антропологія (Гуссерль, Шелер, Плеснер).
35. Герменевтична антропологія (Гадамер, Рікер).
36. Постмодерністська антропологія (Фуко, Дельоз, Дерріда).
37. Сучасні напрями філософської антропології.

38.Окремі проблеми філософської антропології

39.Проблема походження людини.

40.Антропогенез та його філософське осмислення.

41.Людина та природа.

42.Екологічна проблематика та філософська антропологія.

43.Людина та техніка.

44.Технологічний прогрес та його вплив на людину.

45.Людина та суспільство.

46.Соціальна природа людини.

47.Проблема особистості та індивідуальності.

48.Комунікація та міжособистісні відносини.

49.Людина та культура.

50.Символічна природа людини.

51.Творчість як вияв людської сутності.

52.Проблема сенсу життя.

53.Щастя та його розуміння у філософській антропології.

54.Любов та її місце в житті людини.

55.Смерть та безсмертя.

56.Віра та її значення для людини.

57.Мораль та етика.

58.Свобода волі та детермінізм.

59.Проблема зла та насильства.

60.Справедливість та її розуміння.

61.Глобалізація та її вплив на людину.

62.Інформаційне суспільство та людина.

63.Майбутнє людини та людства.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. У пріоритеті високий рівень пізнавальної активності та культури мислення, внутрішня мотивація досягнення компетентностей, спроможність до світоглядної позиції, академічна коректність.

2. Від здобувачів освіти вимагається підготовленість до семінарських занять з опрацюванням літератури, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Наукова спільнота поціновує культуру поведінки та повагу до іншої думки, що має відобразитись у поведженні здобувачів і відповідає політиці НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

4. Використання мобільних пристроїв на заняттях з дозволу викладача для забезпечення цифрових технологій навчання (тестів у системі OpenTest2, MentiMeter, демонстрації презентацій, входу за посиланням у вказані викладачем електронні документи, і т.ін.).

5. Здобувач освіти має право дізнатися у викладача бальні оцінки своєї успішності й вести паралельний моніторинг накопичуваних балів. Зворотний зв'язок, наданий викладачеві, доцільний також у формі відгуку здобувача про якість викладання і застосовність знань. Викликають інтерес і враховуються

побажання й пропозиції здобувачів щодо тематичного наповнення навчання, технологій і форм подачі навчального контенту.

6. Здобувачі повинні дотримуватися академічної доброчесності. При виконанні індивідуальної самостійної роботи до захисту допускаються роботи, що містять не менше 50 % оригінального тексту при перевірці на академічний плагіат.

7. Здобувачі вищої освіти мають дотримуватися політики гендерної рівності відповідно до чинного законодавства.

8. На заняттях здобувачі вищої освіти мають дотримуватися заходів безпеки воєнного стану відповідно до чинного законодавства.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Юрченко Л.І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки: Монографія Київ: Вид.ПАРАПАН, 2008. 296с
2. Юрченко Л.І. Технології в системі економічних та соціально-екологічних змін: навч.посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 177с.
3. Юрченко Л.І. Гуманітарна складова вищої освіти у вимірах ХХІ століття: монографія.Київ: УБС НБУ, 2013. 323 с.
4. Моральний вимір економіки: соціальна відповідальність бізнесу та економічна ефективність / ЮрченкоЛ.І. Кол.монографія. Київ: УБС НБУ, 2009.255с.
5. Сучасний стан і проблеми розвитку бізнесу / Юрченко Л.І. Кол. Моногафія. Київ: УБС НБУ.2018 306 с.
6. Філософія: підручник для здобувачів вищої освіти /авт. кол.; за ред. О.В. Рябініної, Л.І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 296с.
7. Українська людина в європейському світі: виміри ідентичності. навч.посіб. / Юрченко Л.І. та ін. Київ : УБС НБУ, 2015. 609 с.
8. Юрченко Л.І. Соціальна відповідальність наукових комунікацій як важлива стратегічна перевага розвитку науки / Юрченко Л.І. та ін. ScientificLettersofAcademicSocietyofMichalBaludansky. Volume5, No 4/2017, S 139-143.
9. Юрченко Л.І. Технології в системі економічних та соціально-екологічних змін: навч.посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 177с.
10. Юрченко Л.І. Гуманітарна складова вищої освіти у вимірах ХХІ століття:монографія.Київ: УБС НБУ, 2013. 323 с.
11. Жилінська О.І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації : монографія. Київ : Парламентське видавництво, 2010. 552 с.
12. Ратников В.С., Макаров З.Ю. Історія та філософія науки. Хрестоматія. Вінниця: НОВА КНИГА. 2009. – 412 с.
13. Рябініна О.В. Психологія творчості. Теоретичні виміри. Актуальні тенденції. Навч. посіб. Харків: НУЦЗ України, 2019. 286 с.

14. Крилова С. Краса людини в життєвих практиках культури. Досвід соціальної та культурної метаантропології і андрогін-аналізу. Видання 2-е, перероблене і доповнене. Київ: КНТ, 2020. 563 с.
15. Табачковський В.Г. Образ людини: від «родової всезагальності» до «тотальності індивідуальної екзистенції» / Людина в есенційних та екзистенційних вимірах. Київ: Наукова думка, 2004. С. 9 – 83.
16. Хамітов Н. Філософська антропологія у «позитивному» та «негативному» проблемному полі: концепти Еросу і Танатосу // Грані людського буття: позитивні та негативні виміри антропокультурного. Київ: Наукова думка, 2010. С. 168 191.
17. Хамітов Н. В. Самотність у людському бутті. Досвід метаантропології. – 2-е видання, перероблене та доповнене. Київ: КНТ, 2017. 370 с.
18. Хамітов Н., Крилова С. Андрогін-аналіз / Філософський словник: людина та світ. Київ: КНТ, 2007. С. 24 – 25.
19. Хамітов Н. Екзистенційна антропологія / Хамітов Н, Крилова С. Філософський словник: людина та світ. Київ: КНТ, 2007. 264 с.
20. Шинкарук В. Методологічні засади філософських вчень про людину / Філософська антропологія: екзистенціальні проблеми. Київ: Пед. думка, 2000. 286 с.
21. Павленко, Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства [Текст]: Навч. пос. для вузів / Ю.В. Павленко. Київ: Либідь, 2001. 3-тє вид. 360 с.
22. Cassirer E. Philosophie der symbolischen Formen, Bd 1 – 3, В., 1923.
23. Habermas J. Die Zukunft der menschlichen Natur. Auf dem Weg zu einer liberalen Eugenik. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag, 2001. 115 s.

Інформаційні ресурси

1. nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
2. korolenko.kharkov.com. – Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
3. ScienceDirectFreedomCollection – Повнотекстова база даних видавничої корпорації Elsevier
4. SciVerseScopus – Реферативна база даних та наукометрична платформа видавничої корпорації Elsevier
5. www.liga.net – Комплексна система інформаційно-правового забезпечення.
6. WorldLibraryofScience – Всесвітня наукова бібліотека ЮНЕСКО
7. <http://www.kbuapa.kharkov.ua> – Бібліотека Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України
8. <http://www.social.org.ua/>
9. <http://www.filosof.com.ua>
10. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
11. <http://www.psylib.ukrweb.net/books/rassb01/index.htm>

Розробник:

Професор кафедри
соціальних і гуманітарних дисциплін
доктор філософських наук

 Любов ЮРЧЕНКО